

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
освітньої програми "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2025**

УДК 330.1(072.034)

E40

Укладач Т. С. Черкашина

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики.

Протокол № 2 від 30.08.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Економічна теорія [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" освітньої програми "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Т. С. Черкашина. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 57 с.

Подано значний перелік завдань, відповідно до тем робочої програми навчальної дисципліни, та методичні рекомендації до їхнього виконання, що будуть сприяти набуттю майбутніми фахівцями професійних компетентностей для розв'язання актуальних фінансово-економічних питань.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" освітньої програми "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 330.1(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

Вступ

Економічний розвиток сучасного суспільства зумовлює цілу низку різних проблем щодо функціонування економічних явищ і процесів, які відбуваються в ньому. Визначенню завдань економічної політики держави, формуванню основних пріоритетів і напрямів розвитку всіх галузей економіки сприяє глибоке вивчення та розуміння об'єктивних економічних законів, принципів управління промисловим виробництвом, національним господарством і світовою економічною системою загалом. Теоретичне осмислення процесів глобалізації, інтернаціоналізації, диджиталізації та регіональної економічної інтеграції сучасного світу можливе лише за умови пізнання закономірностей і логіки функціонування та розвитку національних економік, їхніх взаємозв'язків і трендів світового цивілізаційного процесу. Набуттю таких навичок і сприяє вивчення навчальної дисципліни "Економічна теорія".

Відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни "Економічна теорія" передбачає проведення лекцій і практичних занять. Метою практичних завдань із цієї навчальної дисципліни є поглиблення, систематизація, конкретизація і закріплення знань, набутих здобувачами вищої освіти на лекціях, формування в них умінь системно застосовувати теоретичні знання під час аналізу конкретних соціально-економічних ситуацій, робити наукові узагальнення щодо оцінювання вияву окремих явищ, властивих міжнародним відносинам на мікро-, макро- та мегарівні, а головне – застосовувати набуті знання в майбутній професійній діяльності.

Метою методичних рекомендацій до практичних завдань із цієї навчальної дисципліни є надання здобувачам вищої освіти допомоги у виконанні різних видів практичних (розрахункових, ситуаційних, аналітичних) завдань і формування в майбутніх фахівців системи компетентностей щодо управління економічними процесами на мікро-, макро- та мегарівні в умовах глобалізації, інтернаціоналізації та фінансіалізації світового господарства.

Ця методична розробка містить приклади типових практичних завдань до кожної теми, потрібні формули для розв'язання задач, а також перелік завдань для самостійного виконання здобувачами вищої освіти.

Змістовий модуль 1. Основні питання сучасної економічної теорії

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

Завдання 1.1. Припустімо, що 2023 р. у кондитерському цеху працювало 10 робітників, які виробили 2 тис. тортів. 2024 р. кількість робітників зменшилася на 2 робітники, водночас кількість виробленої продукції не змінилася.

Визначте, як змінилася продуктивність праці в кондитерському цеху в абсолютних і відносних одиницях.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1.1

1. Розрахуймо продуктивність праці в кондитерському цеху 2023 р.:

$$L_p = \frac{Q}{L}, \quad (1.1)$$

де L_p – продуктивність праці;

Q – кількість продукції;

L – кількість робітників.

$$L_p = \frac{2\,000 \text{ тортів}}{10 \text{ робітників}} = 200 \text{ тортів / робітника.}$$

2. Розрахуймо продуктивність праці в кондитерському цеху 2024 р.:

$$L_p = \frac{2\,000 \text{ тортів}}{8 \text{ робітників}} = 250 \text{ тортів / робітника.}$$

3. Розрахуймо, як змінилася продуктивність праці в кондитерському цеху в абсолютних одиницях:

$$\Delta L_p = 250 \text{ тортів} - 200 \text{ тортів} = 50 \text{ тортів / робітника.}$$

4. Розрахуймо, як змінилася продуктивність праці в кондитерському цеху у відносних одиницях:

$$I_p = \frac{50 \text{ тортів / робітника}}{200 \text{ тортів / робітника}} \times 100 = 25 \%.$$

Отже, у 2023 – 2024 рр. продуктивність праці в кондитерському цеху підвищилася на 25 % (або на 50 тортів / робітника).

Завдання 1.2. Відомі такі дані про виробництво канцелярських товарів ТОВ "Ранок" (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Виробничі потужності ТОВ "Ранок"

Види продукції	Обсяг продукції 2023 р.	Обсяг продукції 2024 р.
Ручки	20 000	20 500
Олівці	10 000	12 000
Маркери	8 200	8 500

Розрахуйте темп зростання продуктивності праці впродовж 2023 – 2024 рр., якщо чисельність працівників збільшилася на 2,5 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1.2

1. Розрахуймо темп зростання обсягу виробництва канцелярських товарів за такою формулою:

$$I_Q = \frac{Q_0}{Q_1} \times 100, \quad (1.2)$$

де Q_1 – обсяг виробництва канцелярських товарів у базовому році;

Q_0 – обсяг виробництва канцелярських товарів у звітному році.

$$I_Q = \frac{20\,500 + 12\,000 + 8\,500}{20\,000 + 10\,000 + 8\,200} \times 100 = 107 \, \%.$$

2. Розрахуймо темп зростання продуктивності праці впродовж 2023 – 2024 рр. за такою формулою:

$$I_P = \frac{I_Q}{I_L} \times 100, \quad (1.3)$$

де I_P – індекс продуктивності праці.

$$I_P = \frac{107 \, \%}{102,5 \, \%} \times 100 = 104,39 \, \%.$$

Отже, впродовж 2023 – 2024 рр. продуктивність праці працівників ТОВ "Ранок" підвищилася на 4,39 %.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1.3. Обсяг виробництва шоколадних цукерок збільшився на 7,5 % у зв'язку зі збільшенням кількості працівників із 480 до 510 осіб.

Розрахуйте, як змінилася продуктивність праці на цьому підприємстві.

Задача 1.4. Припустімо, що впродовж 2021 – 2024 рр. обсяг виробництва керамічних виробів ТОВ "Аріана" змінювався так: 2021 р. – збільшився на 7 %, 2022 р. – зменшився на 3 %, 2023 р. – збільшився на 9 %, 2024 р. – збільшився на 12 %. Розрахуйте середню зміну обсягу виробництва цього підприємства в аналізований період.

Задача 1.5. 2023 р. продуктивність праці вантажників машинобудівного підприємства підвищилася на 20 %. 2024 р. продуктивність праці знизилася на 10 %, водночас кількість вантажників збільшилася на 7,5 %.

Розрахуйте, як змінилася продуктивність праці впродовж 2023 – 2024 рр.

Задача 1.6. Проаналізуйте внесок видатних економістів у становлення та розвиток економічної теорії як науки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Внесок видатних економістів у розвиток економічної теорії як науки

Учені	Основна робота	Внесок в економічну теорію
А. де Монкретьєн		
А. Сміт		
Д. Рікардо		
К. Маркс		
А. Маршалл		
Дж. Кейнс		
М. Фрідмен		
Р. Коуз		
П. Самуельсон		

Зробіть відповідні висновки.

Завдання 1.7. Проаналізуйте внесок нобелівських лауреатів (2014 – 2022 рр.) у сучасну економічну теорію (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Внесок нобелівських лауреатів в сучасну економічну теорію

Роки	Учені	Внесок в економічну теорію
2017		
2018		
2019		
2020		
2021		
2022		
2023		
2024		

Зробіть відповідні висновки.

Завдання 1.8. Проаналізуйте концепції різних економічних шкіл у визначенні предмета економічної теорії. Вам відомо, що предмет економічної теорії різні дослідники в різні часи визначали по-різному.

Поясніть, чим це зумовлено, використовуючи такі критерії: а) соціальне походження дослідника; б) час, у який формувалися погляди дослідників; в) мета, якій присвятив дослідник свої роботи; г) рівень розвитку країни, у якій жив дослідник.

**Тема 2. Суспільний економічний розвиток
та його закони**

Завдання 2.1. Визначте до якої групи (фізіологічні, потреби в безпеці, соціальні, потреби в визнанні та повазі, потреби в самореалізації) належать такі потреби: потреба в любові, потреба в теплі та світлі, потреба в повітрі, потреба в саморозвитку, потреба належати до певних груп (гуртків, спортивних клубів, політичний партій, професійних об'єднань), потреба в кар'єрному зростанні та професійному вдосконаленні, потреба в забезпеченні права на працю, потреба в отриманні медичної

допомоги, потреба в здобутті освіти, потреба в їжі, потреба в воді, потреба в дружбі, потреба в пенсійному забезпеченні, потреба в творчості.

Результати подайте у вигляді піраміди Маслоу.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.1

До фізіологічних потреб належать потреби в їжі, воді, повітрі, теплі та світлі. До потреб у безпеці – потреби в соціальних гарантіях (забезпеченні права на працю, отриманні медичної допомоги, отриманні освіти, пенсійному забезпеченні). До соціальних потреб – потреби в дружбі, любові, бажанні належати до певних груп (гуртків, спортивних клубів, політичних партій, професійних об'єднань). До потреб у визнанні та повазі належать потреби в кар'єрному зростанні та професійному вдосконаленні. До потреб у самореалізації – потреби в саморозвитку, творчості. Структуру людських потреб доцільно подати у вигляді піраміди Маслоу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Піраміда Маслоу

Завдання 2.2. Припустімо, що в країні А виробляють лише два види продукції: комбайни та трактори. Інформацію про виробничі можливості країни наведено в табл. 2.1.

Виробничі потужності країни А

Товари	Комбінації				
	А	Б	В	Г	Д
Комбайни, шт.	45	44	34	27	0
Трактори, шт.	0	1	3	4	7

Побудуйте криву виробничих можливостей (КВМ). Покажіть графічно, як зміниться положення кривої виробничих можливостей (КВМ) країни А, якщо: а) збільшиться обсяг вхідних ресурсів для виробництва обох товарів; б) буде впроваджено нову інноваційну технологію, яка дозволить збільшити виробництво тракторів у 2 рази; в) зменшиться кількість зайнятих у виробництві комбайнів.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.2

1. Побудуємо криву виробничих можливостей (рис. 2.2).

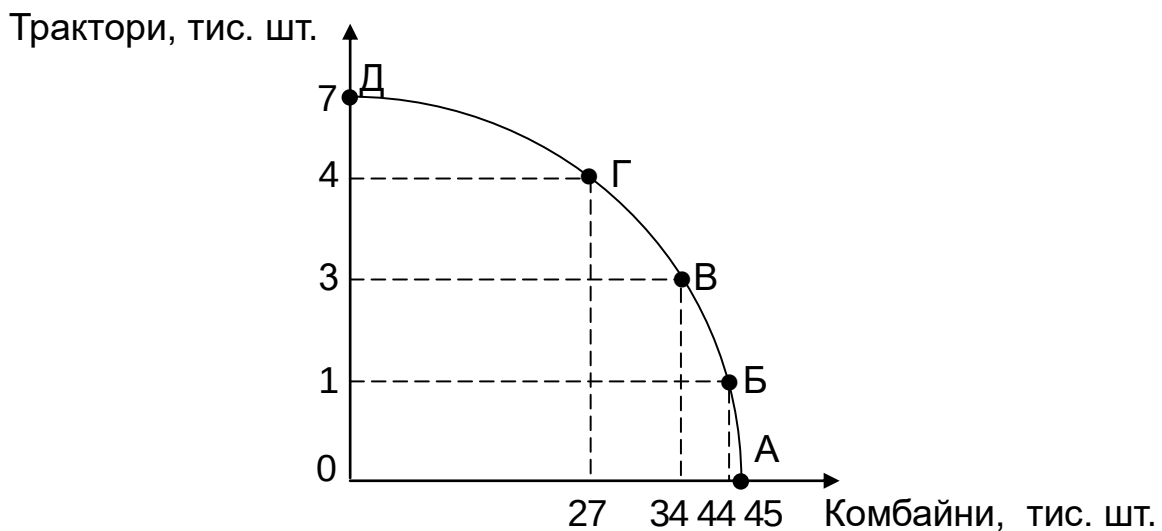

Рис. 2.2. Крива виробничих можливостей

2. Покажімо графічно, як зміниться положення кривої виробничих можливостей.

Якщо збільшиться обсяг вхідних ресурсів для виробництва обох товарів, то крива виробничих можливостей країни А зсунеться праворуч

і вгору (рис. 2.3), оскільки за кожною комбінацією (А – Д) одночасно збільшиться виробництво і комбайнів, і тракторів.

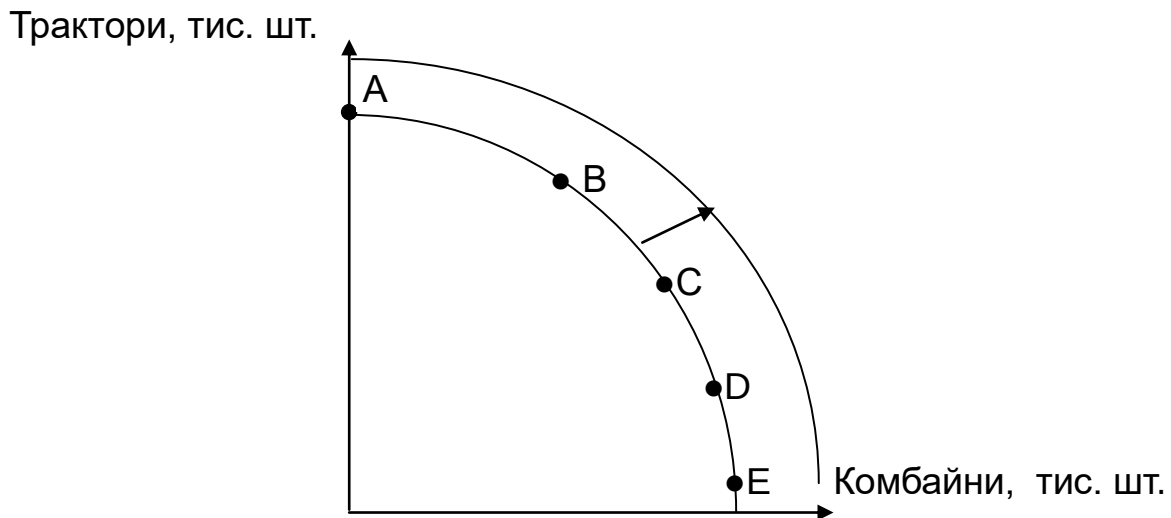

Рис. 2.3. Крива виробничих можливостей за умови збільшення обсягу вхідних ресурсів для виробництва обох товарів

Якщо буде впроваджено нову інноваційну технологію, яка дозволить збільшити виробництво тракторів у 2 рази, а технологію виробництва комбайнів залишиться без змін, то кожна точка кривої виробничих можливостей, яка показує величину виробництва товару тракторів зміститься вгору, оскільки виробництво тракторів збільшиться в кожній точці, окрім виробництва в обсязі 0 од. тракторів (рис. 2.4).

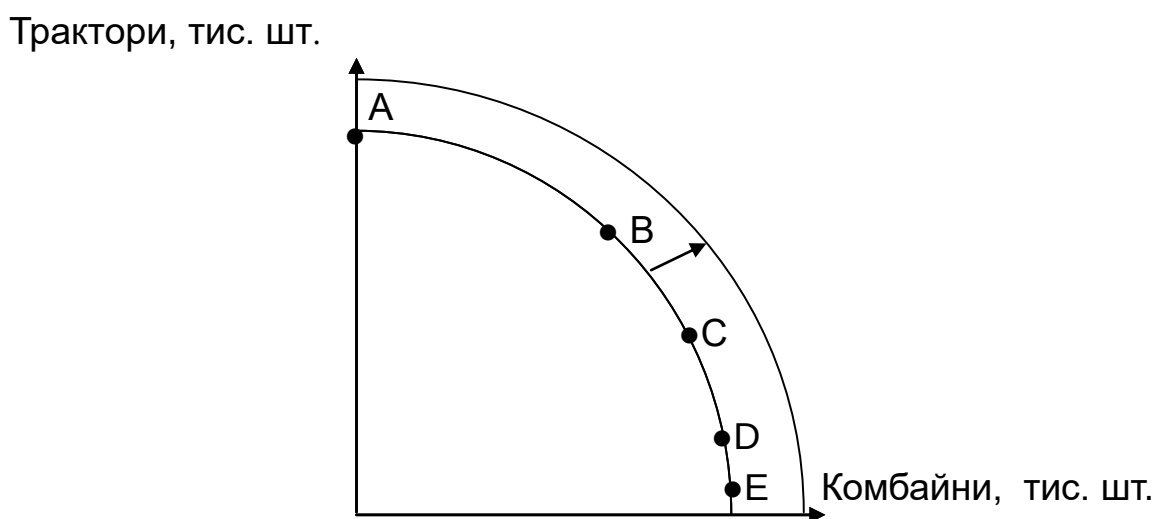

Рис. 2.4. Крива виробничих можливостей за умови впровадження інноваційної технології

Якщо зменшиться кількість зайнятих у виробництві комбайнів, то кожна точка кривої виробничих можливостей, яка показує величину виробництва комбайнів зміститься ліворуч і вниз (рис. 2.5).

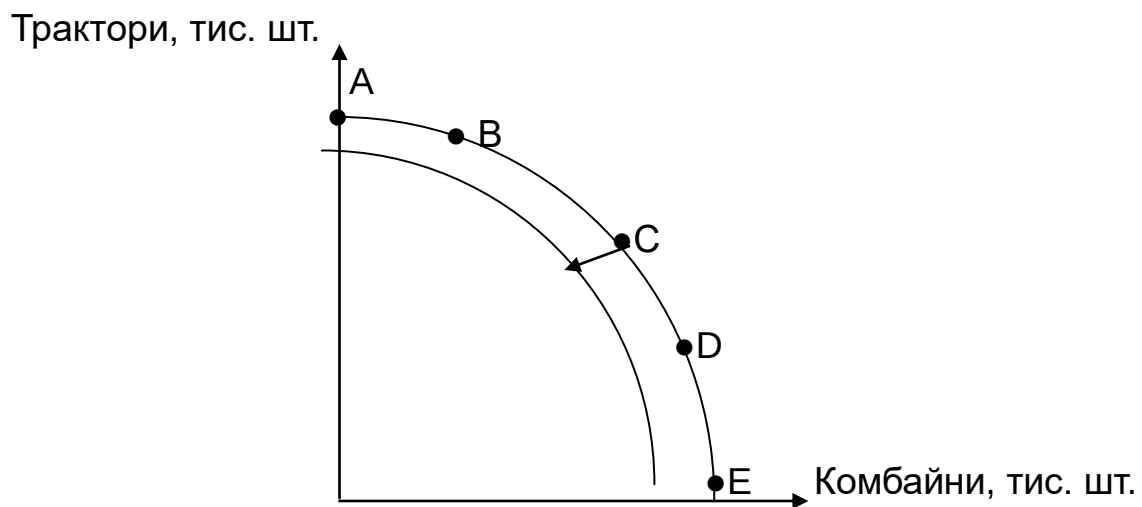

Рис. 2.5. Крива виробничих можливостей за умови зменшення кількості зайнятих

Завдання 2.3. ТОВ "Нова кераміка" виробляє керамічний посуд: тарілки та чашки. Інформацію про виробничі можливості підприємства наведено в табл. 2.2.

Таблица 2.2

Виробничі можливості ТОВ "Нова кераміка"

Товари	Комбінації				
	А	Б	В	Г	Д
Тарілки, тис. шт.	14	11	7	3	0
Чашки, тис. шт.	0	5	8	10	11

Побудуйте криву виробничих можливостей ТОВ "Нова кераміка".

Розрахуйте альтернативну вартість виробництва чашок за кожною комбінацією (А – Д).

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.3

1. Побудуймо криву виробничих можливостей (рис. 2.6).

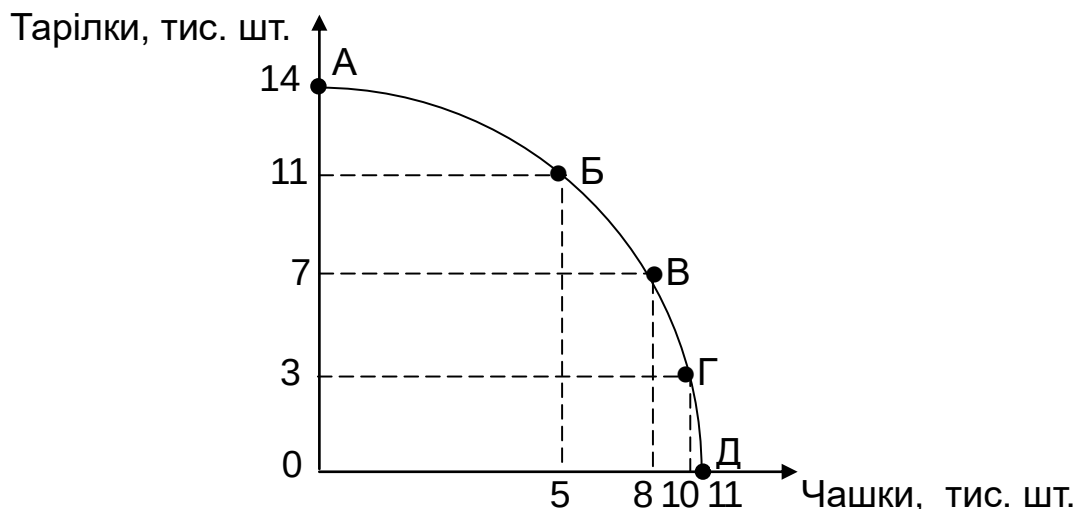

Рис. 2.6. Крива виробничих можливостей ТОВ "Нова кераміка"

2. Розрахуймо альтернативну вартість виробництва чашок:

$$\text{Альтернативна вартість чашок } X(AБ) = \frac{Y(A) - Y(Б)}{X(Б) - X(A)}, \quad (2.1)$$

де $X(A)$ – обсяг виробництва товару X за варіантом A ;

$X(Б)$ – обсяг виробництва товару X за варіантом $Б$;

$Y(A)$ – обсяг виробництва товару Y за варіантом A ;

$Y(Б)$ – обсяг виробництва товару Y за варіантом $Б$.

Підставмо вхідні дані у формулу (2.1) і маємо:

$$\text{Альтернативна вартість чашок } (АБ) = \frac{14 - 11}{5 - 0} = 0,6.$$

$$\text{Альтернативна вартість чашок } (БВ) = \frac{11 - 7}{8 - 5} = 1,3.$$

$$\text{Альтернативна вартість чашок } (ВГ) = \frac{7 - 3}{10 - 8} = 2.$$

$$\text{Альтернативна вартість чашок } (ГД) = \frac{3 - 0}{11 - 10} = 3.$$

Завдання 2.4. Швейне підприємство "Юна" виробляє два види продукції: куртки (S) та пальта (T). Крива виробничих можливостей підприємства, яка характеризує можливі комбінації виробництва цих товарів за умови повного й ефективного використання наявних ресурсів, подано у вигляді функції: $2S^2 + 4S + 8T = 280$.

Розрахуйте: а) максимальну кількість курток і пальт, які може виготовити підприємство; б) максимальну кількість пальт, якщо підприємство випускає 20 тис. курток; в) максимальну кількість пальт, якщо підприємство виробляє 4 тис. курток.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.4

1. Розрахуймо максимальний обсяг виробництва курток, якщо підприємство не виробляє пальт ($S = 0$). Тобто:

$$2 \times 0^2 + 4 \times 0 + 8T = 280;$$

$$8T = 280;$$

$$T = 35 \text{ (тис. шт.)}.$$

Отже, максимальний обсяг виробництва курток становить 35 тис. шт.

2. Розрахуймо максимальний обсяг виробництва пальт, якщо підприємство не виробляє курток ($T = 0$). Тобто:

$$2S^2 + 4S + 8 \times 0 = 280;$$

$$2S^2 + 4S - 280 = 0;$$

$$S_1 = 11 \text{ (тис. шт.)};$$

$$S_2 = -13 \text{ (не задовольняє умові завдання)}.$$

Отже, максимальний обсяг виробництва пальт становить 11 тис. шт.

3. Розрахуймо максимальний обсяг виробництва пальт, якщо підприємство виробляє 20 тис. курток:

$$2S^2 + 4S + 8 \times 20 = 280;$$

$$2S^2 + 4S - 120 = 0;$$

$$S_1 = 7 \text{ (тис. шт.)};$$

$$S_2 = -9 \text{ (не задовольняє умові завдання)}.$$

Отже, підприємство може виробити 7 тис. курток.

4. Розрахуймо максимальний обсяг виробництва пальт, якщо підприємство виробляє 4 тис. курток, то:

$$2 \times 4^2 + 4 \times 4 + 8T = 280;$$

$$8T = 232;$$

$$T = 29 \text{ (тис. шт.)}.$$

Отже, підприємство може виробити 29 тис. курток.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 2.5. Трикотажна фабрика "Мрія" виробляє два види продукції: панчохи та шкарпетки. Припустімо, що меблева фабрика X виробляє лише два товари: столи та стільці. Покажіть графічно,

як зміниться положення кривої виробничих можливостей (КВМ) цього підприємства, якщо: а) збільшиться обсяг деревини для виробництва обох товарів; б) буде впроваджено нову капіталомістку технологію, яка дозволить збільшити виробництво столів у 2 рази; в) буде впроваджено нове, більш продуктивне обладнання для виробництва стільців; г) зменшиться кількість зайнятих у виробництві стільців.

Завдання 2.6. Підприємець Іващенко є власником мережі фаст-фудів і пропонує споживачам два види продукції: бургери та шаурму. Інформація про виробничі можливості підприємця наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Виробничі потужності підприємця Іващенко

Товари	Комбінації				
	А	Б	В	Г	Д
Бургери, тис. шт.	28	22	14	6	0
Шаурма, тис. шт.	0	10	16	20	22

Побудуйте криву виробничих можливостей підприємця Іващенко. Розрахуйте альтернативну вартість виробництва бургерів за кожною комбінацією (А – Д).

Завдання 2.7. Меблева фабрика "Буратіно" виробляє лише два товари: столи та стільці. Виробничі можливості кожного із цехів меблевої фабрики наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Виробничі можливості меблевої фабрики "Буратіно"

Товари	Комбінації		
	Цех 1	Цех 2	Цех 3
Столи, тис. шт.	20	18	15
Стільці, тис. шт.	40	45	75

Побудуйте криву виробничих можливостей (КВМ) меблевої фабрики за день і покажіть графічно альтернативну вартість виробництва перших 10 стільців.

Розрахуйте альтернативну вартість виробництва 150 столів.

Завдання 2.8. Фермери Павленко, Петренко та Савенко вирощують лише по дві сільськогосподарські культури: буряк і цибулю (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Вихідні дані

Фермери	Буряк, т	Цибуля, т	Альтернативна вартість 1 т буряка	Альтернативна вартість 1 т цибулі
Фермер 1	10		2	
Фермер 2	30			2
Фермер 3		5		2

Заповніть таблицю та побудуйте КВМ кожного фермера.

Покажіть графічно альтернативну вартість вирощування 25 т цибулі.

Завдання 2.9. Припустімо, що на промисловому підприємстві впроваджено нову технологію, яка дозволила виробляти 2 стільці за 1 люд.-год і 3 столи за 2 люд.-год.

Побудуйте криву виробничих можливостей бригади з п'яти осіб, якщо на підприємстві встановлено 40-годинний робочий тиждень.

Як зміниться крива виробничих можливостей, якщо трудові витрати на виробництво стільців зменшаться вдвічі, водночас тривалість робочого тижня зменшиться на 25 %?

Завдання 2.10. Складіть індивідуальну ієрархію потреб, узявши за основу класифікацію А. Маслоу та всезагальний економічний закон зростання потреб. Результати подайте у вигляді пелюсткової піраміди.

Чи збігається ваша ієрархія потреб із загальноприйнятою, запропонованою А. Маслоу?

Завдання 2.11. Використовуючи статистичні дані інтернету, оцініть за критеріями змішаної економіки (економічна свобода, економічна ефективність, рівні підприємницькі можливості, економічна безпека та економічне зростання) за п'ятибальною шкалою рівень розвитку ринкових відносин в Україні.

Результати подайте у вигляді пелюсткової діаграми. Зробіть відповідні висновки.

Тема 3. Економічна теорія капіталу

Завдання 3.1. На відкриття мінімаркета "Сонечко" авансовано такі витрати: на будівлі та споруди – 800 тис. євро, на обладнання – 120 тис. євро, на сировину та напівфабрикати – 25 тис. євро, на паливо – 21 тис. євро, на робочу силу – 40 тис. євро.

Розрахуйте величину постійного, змінного, основного та оборотного капіталу.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.1

1. Розрахуймо величину постійного капіталу, до складу якого входять усі складові, окрім робочої сили:

$$\text{Постійний капітал} = 800 + 120 + 25 + 21 = 966 \text{ (тис. євро)}.$$

2. Розрахуймо величину змінного капіталу, до складу якого входить лише робоча сила:

$$\text{Змінний капітал} = 40 \text{ (тис. євро)}.$$

3. Розрахуймо величину основного капіталу, до складу якого входять будівлі та споруди, обладнання:

$$\text{Основний капітал} = 800 + 120 = 920 \text{ (тис. євро)}.$$

4. Розрахуймо величину оборотного капіталу, до складу якого, окрім робочої сили, входять сировина та напівфабрикати, а також паливо:

$$\text{Оборотний капітал} = 25 + 21 + 40 = 86 \text{ (тис. євро)}.$$

Завдання 3.2. Витрати фірми на виробництво 1 000 од. продукції є такими: заробітна плата – 20 тис. дол. США, сировина і матеріали – 30 тис. дол. США, будівлі та споруди – 250 тис. дол. США, обладнання – 90 тис. дол. США. Ціна одиниці продукції становить 70,5 дол. США / од. Розрахуйте валовий прибуток, якщо норма амортизації будівель і споруд становить 5 %, а строк служби обладнання в середньому 15 років.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.2

1. Розрахуймо сукупні витрати фірми:

$$TC = 20 + 30 + (250 / 100 \%) \times 5 \% + 90 / 15 = 68,5 \text{ (тис. дол. США).}$$

2. Розрахуймо валовий дохід фірми за такою формулою:

$$TR = P \times Q, \quad (3.1)$$

де TR – валовий дохід фірми;

P – ціна одиниці продукції;

Q – кількість продукції.

$$TR = 70,5 \text{ дол. США} / \text{од.} \times 1\,000 \text{ одиниць} = 70,5 \text{ тис. дол. США.}$$

3. Розрахуймо прибуток фірми за формулою:

$$Pr = TR - TC, \quad (3.2)$$

де Pr – прибуток фірми;

TR – валовий дохід фірми;

TC – сукупні витрати.

$$Pr = 70,5 \text{ тис. дол. США} - 68,5 \text{ тис. дол. США} = 2 \text{ тис. дол. США.}$$

Завдання 3.3. На олігополістичному ринку ціна на товар становить 50 дол. США, а граничні витрати – 45 дол. США. Ринок складається з п'яти фірм, ринкова влада яких, відповідно, становить: 40, 30, 10, 15, 5.

Розрахуйте: 1) індекс Лернера; 2) індекс Герфіндаля; 3) індекс Герфіндаля, якщо перші три фірми з найбільшою ринковою владою об'єднують у картель; 4) визначте, якою є концентрація ринку.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.3

1. Розрахуймо індекс Лернера за формулою:

$$L = \frac{P - MC}{P}, \quad (3.3)$$

де L – індекс Лернера;

P – ціна одиниці товару;

MC – граничні витрати.

$$L = \frac{50 \text{ дол. США} - 45 \text{ дол. США}}{50 \text{ дол. США}} = 0,1 \text{ дол. США.}$$

2. Розрахуймо індекс Герфіндаля за формулою:

$$HI = S_1^2 + S_2^2 + \dots + S_N^2, \quad (3.4)$$

де S_1 – питома вага фірми 1;

S_2 – питома вага фірми 2;

S_n – питома вага фірми n.

$$HI = 40^2 + 30^2 + 10^2 + 15^2 + 5^2 = 2\,850.$$

3. Розрахуймо індекс Герфіндаля, якщо перші три фірми з найбільшою ринковою владою об'єднують у картель:

$$HI = 40^2 + 30^2 + 30^2 = 3\,400.$$

4. Ураховуючи обчислене значення індексу Герфіндаля-Хіршмана ($1\,800 < HI < 10\,000$), можна зробити висновок про те, що аналізований ринок є ринком з високою концентрацією капіталу ($HI = 3\,400$).

Завдання 3.4. На ринку землі попит задано рівнянням: $Q_D = 4R + 20$, де R – рента, тис. франків. Пропозиція землі становить 80 га. Розрахуйте ціну 1 га землі, якщо банківський відсоток становить 12 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.4

1. Розрахуймо розмір земельної ренти:

$$Q_D = Q_S;$$

$$4R + 20 = 80;$$

$$4R = 60;$$

$$R = 15 \text{ (тис. франків)}.$$

2. Розрахуємо ціну землі за формулою:

$$P_i = \frac{R}{i} \times 100 \%, \quad (3.5)$$

де P_i – ціна землі;

R – земельна рента

i – банківський відсоток (за депозитами).

$$P_i = \frac{15 \text{ тис. франків}}{12\%} \times 100 = 125 \text{ тис. франків}.$$

Завдання 3.5. Власник земельної ділянки щорічно отримує 35 000 грн орендної плати.

Визначте ціну земельної ділянки, якщо вартість споруд, побудованих на ділянці, становить 80 000 грн, а строк служби – 20 років. Рівень позичкового відсотка за депозитами дорівнює 8 %, за кредитами 10 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3.5

1. Розрахуймо розмір земельної ренти за такою формулою:

$$LSP = R + D + LP, \quad (3.6)$$

$$\text{звідси } R = LSP - D - LP,$$

де LSP – орендна плата;

R – земельна рента;

D – амортизація;

LP – сума нарахованих відсотків.

$$R = 35\,000 \text{ лір} - (80\,000 \text{ грн} / 20 \text{ років}) - (80\,000 \text{ грн} \times 0,08) = 24\,600 \text{ грн.}$$

2. Розрахуймо ціну землі за формулою (3.5):

$$P_l = \frac{24\,600 \text{ грн}}{10\%} \times 100 = 24,6 \text{ (тис. грн)}.$$

Завдання для самостійного виконання

Завдання 3.6. На виробничі споруди підприємець авансував 250 тис. євро, купівлю машин – 75 тис. євро, на паливо – 25 тис. євро, на обладнання – 130 тис. євро, заробітну плату працівників із відрядною оплатою праці – 55 тис. євро, сировину – 8 тис. євро, транспортні засоби – 14 тис. євро, напівфабрикати – 150 тис. євро, заробітну плату з погодинною оплатою праці 62 тис. євро.

Розрахуйте вартість основного, оборотного, постійного та змінного капіталу.

Завдання 3.7. Вартість обладнання становить 950 тис. грн, строк служіння основного капіталу 10 років, продуктивність обладнання – 50 тис. деталей на рік. Через 5 років вартість такого обладнання зменшилася до 800 тис. грн, водночас строк його служіння і продуктивність не змінилися.

Розрахуйте збитки від морального зношування в розрахунку на:
а) одиницю продукції; б) на всю продукцію за рік; в) на всю продукцію за всі роки.

Завдання 3.8. 2023 р. земельна рента становила 58 тис. грн, а ставка банківського відсотка – 18 %. 2024 р. земельна рента збільшилася на 5 тис. грн, при цьому ставка банківського відсотка не змінилася.

Визначте, як змінилася ціна землі впродовж 2023 – 2024 рр.

Завдання 3.9. Розрахуйте ціну земельної ділянки, якщо величина абсолютної ренти становить 150 тис. грн, величина диференційної ренти – 270 тис. грн, а норма банківського відсотка – 18 %.

Завдання 3.10. Припустімо, що фермер Петренко орендує земельну ділянку і вирощує на ній соняшник. Інвестувавши в земельну ділянку гроші (450 тис. грн), він отримує прибуток на рівні 18 %.

Розрахуйте величину земельної ренти, якщо сукупний виторг від реалізації соняшника становить 240 тис. грн.

Тема 4. Економічна теорія праці

Завдання 4.1. Припустімо, що 2023 р. номінальна заробітна плата муляра становила 20 500 грн.

Визначте, як зміниться реальна заробітна плата муляра, якщо 2024 р. заробітна плата збільшиться на 1 500 грн, а середній рівень цін у країні підвищиться на 20 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.1

1. Розрахуймо індекс номінальної заробітної плати муляра за такою формулою:

$$(I)_{nw} = \frac{NW_1}{NW_0} \times 100, \quad (4.1)$$

де I_{nw} – індекс номінальної заробітної плати;

NW_1 – номінальна заробітна плата у звітному році;

NW_0 – номінальна заробітна плата в базовому році.

$$(I)_{nw} = \frac{20\,500 \text{ грн} + 1\,500 \text{ грн}}{20\,500 \text{ грн}} \times 100 = 107,32 \text{ \%}.$$

2. Розрахуймо, як зміниться реальна заробітна плата муляра 2024 р. за такою формулою:

$$(I)_{rw} = \frac{I_{nw}}{I_p} \times 100, \quad (4.2)$$

де I_{rw} – індекс реальної заробітної плати;
 I_p – індекс цін.

$$(I)_{rw} = \frac{107,32 \%}{120 \%} \times 100 = 89,43 \%.$$

Отже, реальна заробітна плата муляра зменшилася на 10,57 %.

Завдання 4.2. Використовуючи дані таблиці, розрахуйте, як зміниться реальна заробітна плата водіїв (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Вихідні дані

Показники	2023 р.	2024 р.
Номінальна заробітна плата, євро	450	500
Вартість споживчого кошика, євро	1 100	1 200

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.2

1. Розрахуймо індекс номінальної заробітної плати водіїв за формулою (4.1):

$$I_{nw} = \frac{500 \text{ євро}}{450 \text{ євро}} \times 100 \% = 111,11 \%.$$

2. Розрахуймо індекс цін за формулою.

$$I_p = \frac{CB_1}{CB_0} \times 100, \quad (4.3)$$

де I_p – індекс цін;

CB_1 – вартість споживчого кошика в звітному році;

CB_0 – вартість споживчого кошика в базовому році.

$$I_p = \frac{1200 \text{ євро}}{1100 \text{ євро}} \times 100 \% = 109,09 \%.$$

3. Розрахуймо індекс реальної заробітної плати за формулою (4.2):

$$I_{rw} = \frac{111,11 \%}{109,09 \%} \times 100 \% = 101,85 \%$$

Отже, реальна заробітна плата збільшилася на 1,85 %.

Завдання 4.3. Припустімо, що попит на працю вантажників характеризується функцією $D = 100 - 2W$, а пропозиція $S = 40 + 4W$, де W – денна ставка заробітної плати (євро).

Визначте: а) рівноважну ставку заробітної плати та рівноважну кількість вантажників; б) економічні наслідки, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну на рівні 12 євро/день; в) економічні наслідки, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну на рівні 7,5 євро/день?

Відповідь підтвердіть графічно.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.3

1. Розрахуймо рівноважну ставку заробітної плати:

$$D = S;$$

$$100 - 2W = 40 + 4W;$$

$$-6W = -60;$$

$$W = 10 \text{ євро (рівноважна ставка заробітної плати).}$$

2. Розрахуймо рівноважну кількість вантажників:

$$D = 100 - 2 \times W = 100 - 2 \times 10 = 80 \text{ (осіб).}$$

$$S = 40 + 4 \times W = 40 + 4 \times 10 = 80 \text{ (осіб).}$$

3. Розрахуймо як зміниться кількість вантажників, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну на рівні 12 євро/день:

$$D = 100 - 2 \times 12 = 76 \text{ (осіб).}$$

$$S = 40 + 4 \times 12 = 88 \text{ (осіб).}$$

Оскільки попит на працю нижчий за її пропозицію ($D < S$), то на ринку праці будуть спостерігати дефіцит робочої сили в обсязі 12 осіб.

4. Розрахуймо, як зміниться кількість вантажників, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну плату на рівні 7,5 євро/день:

$$D = 100 - 2 \times 7,5 = 85 \text{ (осіб).}$$

$$S = 40 + 4W = 40 + 4 \times 7,5 = 70 \text{ (осіб).}$$

Оскільки попит на працю нижчий за пропозицію ($D > S$), то на ринку праці будуть спостерігати надлишок робочої сили в обсязі 12 осіб.

Покажімо економічні наслідки встановлення мінімальної заробітної плати вищої або нижчої за рівноважну графічно (рис. 4.1).

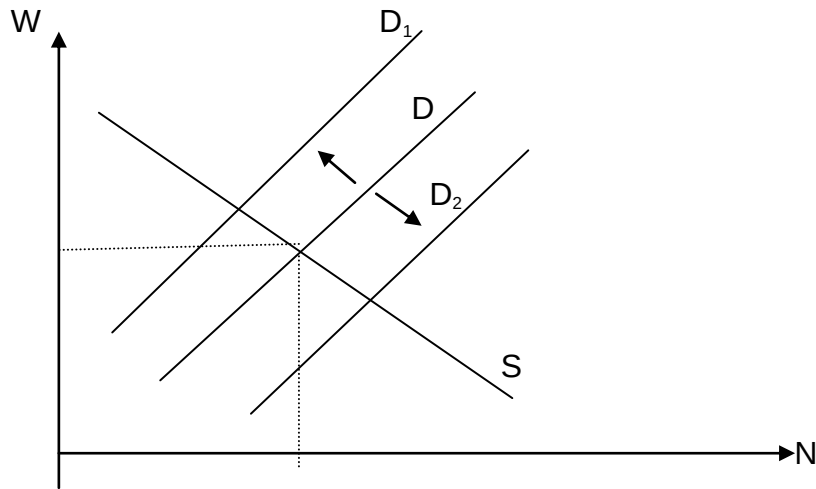

Рис. 4.1. **Порушення рівноваги на ринку праці**

Із рис. 4.1 видно, що в разі, якщо заробітну плату буде встановлено вищою за мінімальну, то попит на працю знизиться і крива попиту буде рухатися ліворуч униз (від D до D_2); якщо заробітну плату буде встановлено нижчою за мінімальну, то попит на працю підвищиться і крива попиту буде рухатися праворуч угору (від D до D_1).

Завдання 4.4. За робочий день робітник виготовив 8 деталей, за кожную з яких, відповідно до розцінок, отримує 2 юані. Водночас він зекономив матеріалів на 50 юанів. Згідно із чинним на підприємстві положенням, 20 % зекономлених матеріалів у грошовому обчисленні видають робітнику у вигляді премії, а 80 % – залишають на підприємстві.

Розрахуйте денний заробіток робітника.

Визначте форму і систему оплати праці.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.4

1. Розрахуймо розмір основної заробітної плати робітника за такою формулою:

$$W_m = P_p \times N_p, \quad (4.4)$$

де W_m – основна заробітна плата;

P_p – розцінка за одну одиницю продукції;

N_p – кількість одиниць продукції.

$$W_m = 8 \text{ деталей} \times 2 \text{ юанів/деталь} = 16 \text{ (юанів)}.$$

2. Розрахуймо розмір премії робітника за такою формулою:

$$R = M_s \times S_r, \quad (4.5)$$

де R – розмір премії;

M_s – вартість зекономлених матеріалів;

S_r – питома вага премії за зекономлені матеріали.

$$R = 50 \text{ юанів} \times 0,2 = 10 \text{ (юанів)}.$$

3. Розрахуймо денний заробіток робітника за такою формулою:

$$W_d = W_m + R, \quad (4.6)$$

де W_d – денний заробіток робітника.

$$W_d = 16 \text{ юанів} + 10 \text{ юанів} = 26 \text{ (юанів)}.$$

Це відрядно-преміальна форма оплати праці.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 4.5. За робочий день робітник виготовив 90 деталей, за кожну з яких, відповідно до розцінок, отримує 0,5 євро. Водночас він зекономив матеріалів на 30 євро. Згідно із чинним на підприємстві положенням, 15 % зекономлених матеріалів у грошовому обчисленні видають робітнику у вигляді премії, а 85 % – залишають на підприємстві.

Розрахуйте денний заробіток працівник.

Завдання 4.6. Припустімо, що попит на працю вантажників характеризується функцією $D = 100 - 2W$, а пропозиція $S = 40 + 4W$, де W – денна ставка заробітної плати (євро).

Визначте: а) економічні наслідки, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну плату на рівні 12 євро/день; б) економічні наслідки, якщо на законодавчому рівні буде встановлено мінімальну заробітну плату на рівні 7,5 євро/день?

Відповідь підтвердіть графічно.

Завдання 4.7. Користуючись формулами простих і складних відсотків, визначте майбутню вартість вашого депозиту в сумі 15 000 грн.

Завдання 4.8. Використовуючи статистичні дані сайту [11], оцініть за критеріями рівня життя (питома вага письменного населення, середня кількість років навчання, середня тривалість життя) за стобальною шкалою рівень розвитку трудових ресурсів у будь-якій країні світу.

Результати подайте у вигляді пелюсткової діаграми.

Зробіть відповідні висновки.

Тема 5. Екосоціогуманітарна економічна теорія

Завдання 5.1. Пан Матвієнко планує інвестувати в інноваційні технології з очищення води. У нього п'ять можливостей укласти гроші (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Інвестиційні альтернативи

Показники	Технологія 1	Технологія 2	Технологія 3	Технологія 4	Технологія 5
Інвестиції, млн песо	20	25	20	20	10
Чистий прибуток, млн песо	5,0	3,5	4,0	2,8	1,5

Визначте, яку із пропонованих технологій слід вибрати панові Матвієнку.

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.1

Для того, щоб визначити, який із пропонованих технологій слід вибрати, потрібно розрахувати норму чистого прибутку за такою формулою:

$$NPI = \frac{NP}{I} \times 100, \quad (5.1)$$

де NPI – норма чистого прибутку;

NP – сума чистого прибутку;

I – сума інвестицій.

$$NPI(1) = \frac{5}{20} \times 100 = 25 \%.$$

$$NPI(2) = \frac{3,5}{25} \times 100 = 14 \%.$$

$$NPI(3) = \frac{4}{20} \times 100 = 20 \%.$$

$$NPI(4) = \frac{2,8}{20} \times 100 = 14 \%.$$

$$NPI(5) = \frac{1,5}{10} \times 100 = 15 \%.$$

Отже, панові Матвієнку слід вибрати технологію 1, оскільки там норма чистого прибутку є найвищою (NPI = 25 %).

Завдання 5.2. Припустімо, що інвестиційна компанія NCI планує інвестувати гроші у створення екозони в м. Полтава. Очікують, що в перший рік витрати будуть становити 700 млн грн, а очікуваний щорічний прибуток дорівнює 850 млн грн. Розрахуйте: а) чисту дисконтовану вартість проєкту через 2 роки, якщо реальна відсоткова ставка становить 18 %; б) чисту дисконтовану вартість проєкту, якщо реальна відсоткова ставка знизиться на 4 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 5.2

1. Розрахуймо чисту дисконтовану вартість цього проєкту, якщо реальна відсоткова ставка становить 18 %. Для цього використаємо таку формулу:

$$NPV = \sum_{t=1}^{t=n} \frac{Q_t - C_t}{(1+r)^t}, \quad (5.2)$$

де NPV – чиста дисконтована вартість;

Q_t – чистий прибуток у періоді t ;

C_t – витрати у періоді t ;

r – реальна відсоткова ставка.

$$NPV = \frac{(0 - 700)}{(1 + 0,18)} + \frac{(850 - 0)}{(1 + 0,18)^2} = 18,29 \text{ (млн грн)}.$$

2. Тепер визначмо, як зміниться чиста дисконтована вартість проєкту, якщо реальна відсоткова ставка знизиться на 4 % (із 18 до 14 %):

$$NPV = \frac{(0 - 700)}{(1 + 0,14)} + \frac{(850 - 0)}{(1 + 0,14)^2} = 40,00 \text{ (млн грн)}.$$

Завдання для самостійного виконання

Завдання 5.3. На основі наведених даних, побудуйте еколого-економічну (інвайронментальну) криву Кузнеця (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Вихідні дані

Обсяг ВВП на особу в Словаччині, євро	8 200	8 845	9 687	10 527	11 245	11 809	11 942	12 345
Обсяг CO ₂ , т на особу	8,91	8,45	8,47	8,54	8,54	8,33	8,26	7,84

Чи підтвердилася гіпотеза С. Кузнеця щодо наявності щільного зв'язку між обсягом ВВП на душу населення й обсягом викидів CO₂?

Запропонуйте шляхи вдосконалення стратегії еколого-економічного розвитку цієї країни.

Завдання 5.4. Порівняйте стратегії сталого розвитку XXI ст. США та Китаю, зважаючи на такі критерії (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

**Порівняльна характеристика стратегій
сталого розвитку США та Китаю**

Критерії	США	Китай
Принципи та основна мета сталого розвитку		
Національні пріоритети забезпечення сталого розвитку		
Основні напрями реалізації Національної стратегії		
Основні засади реформування економіки в контексті сталого розвитку		
Сценарії розвитку економіки на період до 2030 року		

Зробіть відповідні висновки.

Завдання 5.5. Проаналізуйте особливості "Стратегії сталого розвитку «Україна – 2030»", зважаючи на такі критерії, і заповніть табл. 5.4.

Таблиця 5.4

Особливості "Стратегії сталого розвитку "Україна – 2030"

Критерії	Україна
Стратегічна мета	
Стратегічні пріоритети	
Вектор розвитку	
Вектор безпеки	
Вектор відповідальності	
Вектор гордості	

Зробіть відповідні висновки.

Змістовий модуль 2. Міжнародна економічна теорія

Тема 6. Політико-економічний аналіз міжнародної торгівлі

Завдання 6.1. Використовуючи дані табл. 6.1, визначте абсолютні переваги кожної з країн у міжнародній торгівлі, згідно з теорією А. Сміта.

Таблиця 6.1

Визначення абсолютних переваг у міжнародній торгівлі (за теорією А. Сміта)

Країни	Сукно		Вино	
	обсяги виробництва, м	витрати праці, осіб	обсяги виробництва, л	витрати праці, осіб
Англія	25	100	50	120
Португалія	25	90	50	80

Методичні рекомендації до виконання завдання 6.1

Розрахуймо абсолютні витрати обох країн за такою формулою:

$$\frac{ABLX}{ABLY} < \frac{BBLX}{BBL Y}, \quad (6.1)$$

де $ABLX$ – витрати праці, потрібні для виробництва одиниці товару X у країні A ;

$BBLX$ – витрати праці, потрібні для виробництва одиниці товару X у країні B ;

$ABLY$ – витрати праці, потрібні для виробництва одиниці товару Y у країні A ;

$BBL Y$ – витрати праці, потрібні для виробництва одиниці товару Y у країні B .

Згідно з теорією абсолютних переваг в Англії витрати праці на виробництво 25 м сукна становлять 100 осіб. Експортуючи до Португалії сукно, Англія буде купувати в неї 50 л вина, для виробництва якого їй було б потрібно залучити 120 працівників. На думку Сміта, для Англії є економічно вигідним експортувати сукно та водночас імпортувати вино, оскільки витрати праці на виробництво сукна в неї є нижчими, ніж

на виробництво вина (100 працівників < 120 працівників). Своєю чергою, Португалії для виробництва такого самого обсягу сукна та вина потрібно 90 і 80 працівників, відповідно. Тому, незважаючи на те що в Португалії абсолютні витрати на виробництво обох товарів є нижчими, ніж в Англії, у міжнародній торгівлі їй слід спеціалізуватися на виробництві вина, оскільки витрати праці на його виробництво є нижчими, ніж на виробництво сукна (80 працівників < 90 працівників).

Завдання 6.2. Використовуючи дані табл. 6.2, визначте відносні переваги кожної із країн у міжнародній торгівлі, згідно з теорією Д. Рікардо.

Таблиця 6.2

**Визначення порівняльних переваг у міжнародній торгівлі
(за теорією Д. Рікардо)**

Країни	Витрати праці на виробництво одиниці сукна, днів	Витрати праці на виробництво одиниці вина, днів
Англія	3	3
Португалія	4	1

Методичні рекомендації до виконання завдання 6.2

Розрахуймо абсолютні витрати обох країн за такою формулою:

$$ALLX = \frac{ABLX}{ABLY}, \quad (6.2)$$

де ALLX – відносні витрати на виробництво товару X;

ABLX – витрати праці в країні на виробництво товару X;

ABLY – витрати праці в країні на виробництво альтернативного товару Y.

Згідно з теорією Рікардо в Португалії витрати на виробництво одиниці сукна порівняно з витратами праці на виробництво одиниці вина дорівнюють 2:1. Натомість в Англії відповідне співвідношення витрат становить 4:3, тому вона має порівняно нижчі витрати на виробництво одиниці сукна, а відтак має спеціалізуватися на експорті саме цього товару. З іншого боку, у Португалії витрати на виробництво одиниці вина

дорівнюють 1:2, а в Англії відповідні витрати становлять 3:4, тому, на думку Рікардо, на експорті вина має спеціалізуватися Португалія.

Завдання 6.3. У табл. 6.3 і 6.4 наведено дані щодо гіпотетичних виробничих можливостей України та Угорщини.

Таблиця 6.3

Виробничі можливості України

Товари	Виробничі альтернативи			
	K	L	M	N
Персики, млн кг	0	20	40	60
Груші, млн кг	60	40	20	0

Таблиця 6.4

Виробничі можливості Угорщини

Товари	Виробничі альтернативи			
	A	B	C	D
Персики, млн кг	0	20	40	60
Груші, млн кг	15	10	5	0

Графічно визначте: а) внутрішню альтернативну вартість виробництва персиків і груш у кожній країні; б) на виробництві якого продукту має спеціалізуватися кожна країна; в) лінії торговельних можливостей кожної країни, якщо умови торгівлі становлять 1 кг персиків за 2 кг груш.

Визначте вигоди від спеціалізації й торгівлі, якщо оптимальну структуру продуктів для спеціалізації становлять альтернатива В для Угорщини та альтернатива L для України.

Методичні рекомендації до виконання завдання 6.3

1. Розрахуймо внутрішню альтернативну вартість обох товарів в Угорщині:

1 груша = 4 персики або 1 персик = 1/4 груші.

2. Розрахуймо внутрішню альтернативну вартість обох товарів в Україні:

1 груша = 1 персик або 1 персик = 1 груша.

Отже, Угорщина має спеціалізуватися на вирощуванні персиків, а Україна – на вирощуванні груш.

3. Побудуймо лінії торговельних можливостей кожної країни (рис. 6.1).

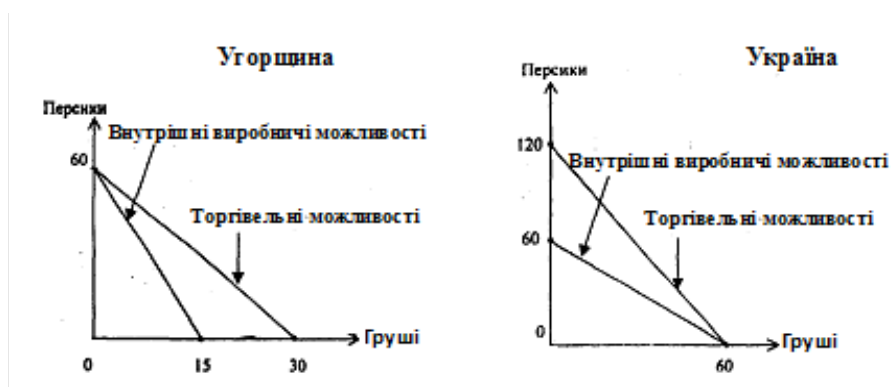

Рис. 6.1. Лінії торговельних можливостей України та Угорщини

4. Визначмо вигоди від спеціалізації й торгівлі:

до спеціалізації й торгівлі обидві країни вирощували 40 млн кг персиків (20 + 20) і 50 млн кг груш (10 + 40);

після спеціалізації – 60 млн кг персиків і 60 млн кг груш.

Отже, приріст становить 20 млн кг персиків (60 – 40) та 10 млн кг груш (60 – 50).

Завдання для самостійного виконання

Завдання 6.4. Визначте, яка з країн має абсолютні, а яка відносні переваги, використовуючи такі дані (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Вихідні дані

Країни	Витрати на виробництво, годин	
	Ковбаса	Сир
А	8	6
Б	3	4

Завдання 6.5. Витрати праці на виробництво кави і чаю у країнах А і Б є такими (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

Вихідні дані

Країни	Витрати на виробництво, годин	
	Кава	Чай
А	6	2
Б	1	4

Визначте: а) яка із цих країн має абсолютні переваги у виробництві обох товарів (кави та чаю); б) яка із цих країн має відносні переваги у виробництві кави; в) альтернативні витрати на виробництво чаю, які обчислюють у витратах на виробництво кави.

Завдання 6.6. Визначте абсолютні та порівняльні переваги, напрями спеціалізації країн, а також вигоди від обміну 180 кг помідорів на 125 кг огірків, якщо відомо (табл. 6.7).

Таблиця 6.7

Вихідні дані

Країни	Витрати на виробництво, годин	
	Помідори	Огірки
Б	10	15
Г	30	25

Завдання 6.7. Країни Альфа і Бета виробляють лише по два товари: автомобілі і мотоцикли (табл. 6.8).

Таблиця 6.8

Вихідні дані

Країни	Автомобілі	Мотоцикли
А	2 000	200
Б	650	450

Визначте, яка країна та з якого товару має абсолютну перевагу, і розрахуйте можливу вигоду від спеціалізації й торгівлі.

Тема 7. Економічне моделювання міжнародної взаємодії: міжнародна економіка та міжнародна економічна політика

Завдання 7.1. Між країною Б й іншими країнами мали місце такі зовнішньоекономічні операції (млрд євро): купівля резидентами країни Б цінних паперів іноземних компаній – 140; продаж резидентами країни Б цінних паперів іноземних компаній – 160; імпорт товарів і послуг у країну Б – 240; експорт товарів і послуг з країни Б в інші країни – 280; імпорт золота в країну Б – 160; грошові перекази з інших країн до країни Б – 100.

Складіть платіжний баланс країни Б.

Методичні рекомендації до виконання завдання 7.1

Для складання платіжного балансу країни Б потрібно всі зовнішньоекономічні операції розподілити на дебет і кредит (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Платіжний баланс країни Бета

Статті	Дебет	Кредит
Імпорт товарів і послуг у країну Б, млрд євро	240	–
Експорт товарів і послуг із країни Б в інші країни, млрд євро	–	280
Купівля резидентами країни Б цінних паперів іноземних компаній, млрд євро	140	–
Продаж резидентами країни Б цінних паперів іноземних компаній, млрд євро	–	160
Грошові перекази з інших країн до країни Б, млрд євро	–	100
Імпорт золота в країну Б, млрд євро	160	–
Баланс	540	540

Як бачимо, платіжний баланс країни Б є рівноважним.

Завдання 7.2. Попит на працю в країні Г задано у вигляді функції:
 $D_L = 500 - 20W$, а пропозиція праці у вигляді функції: $S_L = 10W + 200$.

Попит на працю в країні Д задано у вигляді функції: $D_L = 650 - 15W$, $S_L = 250 + 10W$, де W – заробітна плата (дол. США / год).

Визначте напрямки потенційного руху робочої сили між цими країнами.

Методичні рекомендації до виконання завдання 7.2

Для визначення напрямків потенційного руху робочої сили потрібно встановити у якій країні рівень заробітної плати є вищим.

1. Розрахуймо рівень рівноважної заробітної плати в країні Гама:

$$D_L = S_L;$$

$$500 - 20W = 10W + 200;$$

$$W = 10 \text{ дол. США / год.}$$

2. Розрахуймо рівень рівноважної заробітної плати в країні Дельта:

$$D_L = S_L;$$

$$650 - 15W = 250 + 10W;$$

$$W = 16 \text{ дол. США / год.}$$

Як бачимо, заробітна плата в країні Г є нижчою, ніж в країні Д, тому, ймовірно за все, посилиться міграція населення з країни Г до країни Д.

Завдання 7.3. Валовий внутрішній продукт країни А становить 225 млрд франків, питома вага споживчих витрат дорівнює 75 % від ВВП, державні закупівлі товарів і послуг – 12 % від ВВП, чистий експорт – 1,5 % від ВВП.

Розрахуйте обсяг валових інвестицій у країні А.

Методичні рекомендації до виконання завдання 7.3

1. Розрахуймо питому вагу валових інвестицій у ВВП:

$$Y = C + I + G + NE; \tag{7.1}$$

$$I = Y - C - G - NE,$$

де Y – ВВП країни;

C – питома вага споживчих витрат домогосподарств;

I – питома вага інвестиційних витрат підприємств;

G – питома вага державних закупівель товарів і послуг;

NE – питома вага чистого експорту.

$$I = 100 - 75 - 12 - 1,5 = 11,5 \text{ \%}.$$

2. Розрахуймо обсяг валових інвестицій:

$$I = 11,5 \% \times \text{ВВП} = 0,115 \times 225 \text{ млрд франків} = 25,86 \text{ (млрд франків)}.$$

Отже, обсяг валових інвестицій у країні А становить 25,86 млрд франків.

Завдання 7.4. Заповніть табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Вихідні дані для розрахунку реального ВВП

Роки	Номінальний ВВП, млрд євро	Дефлятор ВВП, %	Реальний ВВП, млрд євро
2021	450,9	107,5	
2022	456,5	107,9	
2023	494,2	105,6	
2024	485,11	99,7	

Методичні рекомендації до виконання завдання 7.4

Розрахуймо реальний ВВП країни:

$$\text{ВВП}_p = \frac{\text{ВВП}_n}{D} \times 100, \quad (7.2)$$

де ВВП_p – реальний ВВП;

ВВП_n – номінальний ВВП;

D – дефлятор ВВП.

Підставивши дані задачі у формулу (7.2), маємо:

$$\text{ВВП}_p (2021) = \frac{450,9}{107,5} \times 100 = 419,44 \text{ (млрд євро)}.$$

$$\text{ВВП}_p (2022) = \frac{456,5}{107,9} \times 100 = 423,07 \text{ (млрд євро)}.$$

$$\text{ВВП}_p (2023) = \frac{494,2}{105,6} \times 100 = 467,99 \text{ (млрд євро)}.$$

$$\text{ВВП}_p (2024) = \frac{485,11}{99,7} \times 100 = 486,57 \text{ (млрд євро)}.$$

Отже, заповнена табл. 7.3 буде мати такий вигляд.

Таблиця 7.3

Результати розрахунку реального ВВП

Роки	Номінальний ВВП, млрд євро	Дефлятор ВВП, %	Реальний ВВП, млрд євро
2021	450,9	107,5	152,32
2022	456,5	107,9	183,36
2023	494,2	105,6	173,21
2024	485,11	99,7	155,94

Завдання 7.5. За допомогою SWOT-аналізу проаналізуйте проблеми та перспективи європейської інтеграції економіки України та заповніть табл. 7.4.

Таблиця 7.4

Проблеми та перспективи європейської інтеграції економіки України

Сили (Strong)	Слабкості (Weakness)
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)

Зробіть відповідні висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 7.5

SWOT-аналіз засновано на визначенні чинників впливу на певне явище (або процес) і їхнього поділу на переваги (сильні сторони), перспективи (можливості, резерви), недоліки (слабкі сторони) та загрози

(імовірні збитки). У сучасних умовах метод SWOT-аналізу використовують майже в усіх галузях економічної науки: макроекономіці, мікроекономіці, національній економіці, економіці підприємства, менеджменті, маркетингу, управлінні фінансами. Використання SWOT-аналізу для дослідження проблем і перспектив європейської інтеграції економіки України та її приєднання до Європейського Союзу обумовлено тим, що він дозволить виявити переваги, недоліки, загрози та можливості цих процесів. Відтак, потрібно виокремити такі групи переваг, недоліків загроз та можливостей європейської інтеграції економіки України: політичні, економічні та соціальні (табл. 7.5).

Таблиця 7.5

**Приклад матриці SWOT-аналізу вступу України
до Європейського Союзу**

Сила S (Strong)	Слабкість W (Weakness)
1. Політичні вигоди (європейська колективна безпека). 2. Економічні вигоди (забезпечення макроекономічної стабільності, залучення іноземних інвестицій). 3. Соціальні вигоди (вільне пересування населення в межах ЄС; підвищення рівня життя населення й розвиток людського капіталу; забезпечення прав людини)	1. Політичні недоліки (часткова втрата суверенітету; підпорядкування територій органам ЄС; можливе погіршення відносин із країнами СНД). 2. Економічні недоліки (можливе закриття певних галузей; складність переходу на європейський рівень цін; квотування певних груп промислової продукції). 3. Соціальні недоліки (ускладнення візового режиму із країнами СНД)
Можливості O (Opportunities)	Загрози T (Threats)
1. Політичні перспективи (політична стабільність, сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин). 2. Економічні перспективи (розвиток малого та середнього бізнесу; упровадження стандартів ЄС у виробництві; досягнення позитивного сальдо торговельного балансу). 3. Соціальні перспективи (формування середнього класу; реформування системи освіти, охорони здоров'я, соціального захисту)	1. Політичні загрози (небезпека втягнення України в "конфлікт цивілізацій"). 2. Економічні загрози (можливе переміщення до України шкідливих виробництв; використання України як сировинного придатку; використання України як джерела дешевої робочої сили). 3. Соціальні загрози (поглиблення демографічного спаду, неконтрольована міграція; вплив кваліфікованих трудових ресурсів)

Завдання для самостійного виконання

Завдання 7.6. 2024 р. номінальний ВВП Д становив 685 млрд євро, а дефлятор ВВП – 121,9 %.

Розрахуйте очікувані темпи приросту реального ВВП країни Д, якщо за прогнозними даними 2025 р. номінальний ВВП країни Д буде становити 750 млрд євро, а дефлятор ВВП – 108,5 %.

Завдання 7.7. Ринок праці в харчовій промисловості країни А характеризують такими функціями: $L_D = 7 - W$, $L_S = -5 + 2W$, де L – кількість працівників (тис. осіб); W – заробітна плата (євро/год.). Визначте як зміниться середня заробітна плата в харчовій промисловості, якщо емігрують 11,5 % працівників цієї галузі.

Відповідь підтвердіть графічно.

Завдання 7.8. У табл. 7.6 наведено інформацію щодо динаміки ВВП України.

Таблиця 7.6

Динаміка ВВП України

Роки	ВВП, млн грн	Роки	ВВП, млн грн	Роки	ВВП, млн грн
1994	12 038	2004	345 113	2014	1 566 728
1995	54 516	2005	441 452	2015	1 979 548
1996	81 519	2006	544 153	2016	2 261 886
1997	93 365	2007	720 731	2017	2 982 920
1998	102 593	2008	948 345	2018	3 558 706
1999	130 442	2009	913 345	2019	3 974 564
2000	170 070	2010	1 082 569	2020	4 194 102
2001	204 190	2011	1 302 079	2021	5 459 574
2002	225 810	2012	1 408 889	2022	5 191 028
2003	267 344	2013	1 451 876	2023	6 537 825

Доведіть (або спростуйте) тезу про те, що відтворення економіки України світу має циклічний (хвилеподібний) характер.

Визначте періоди спаду, депресії, поживавлення та піднесення економіки країни в аналізований період.

Завдання 7.9. За даними табл. 7.7 визначте, які із країн Європейського Союзу є імпортерами робочої сили, а які – експортерами.

Таблиця 7.7

Співвідношення мінімальної заробітної плати та пенсійного віку населення в країнах Європейського Союзу

Показники	Бельгія	Болгарія	Іспанія	Литва	Люксембург	Німеччина	Польща	Румунія
Пенсійний вік для жінок, років	65	62	65	59	62	63,7	60	62
Пенсійний вік для чоловіків, років	65	64	65	63,7	62	63,7	65	66
Мінімальна заробітна плата, євро / місяць	1 955	399	1 167	840	2 387	1 981	746	606

Тема 8. Світові фінанси. Фінансова глобалізація

Завдання 8.1. Розрахуйте курс валют щодо одна одної, якщо до споживчого кошика входять лише три товари: X, Y і Z. Ціни на товари наведено в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Вихідні дані

Товари	Кількість	Ціна, євро	Ціна, грн
X	12	3,0	120
Y	18	3,5	140
Z	20	7,5	300

Методичні рекомендації до виконання завдання 8.1

1. Розрахуймо вартість споживчого кошика в обох валютах:

$$CB = Q_X \times P_X + Q_Y \times P_Y + Q_Z \times P_Z, \quad (8.1)$$

де CB – вартість споживчого кошика;

$Q_{X,Y,Z}$ – кількість товарів X , Y і Z ;

$P_{X,Y,Z}$ – ціна одиниці товару X , Y і Z .

$$CB_1 = 12 \times 3 + 18 \times 3,5 + 20 \times 7,5 = 249 \text{ (євро)}.$$

$$CB_2 = 12 \times 120 + 18 \times 140 + 20 \times 300 = 9\,960 \text{ (грн)}.$$

2. Розрахуймо курс валют щодо одна одної:

$$r_e = \frac{CB_1}{CB_2}, \quad (8.2)$$

де r_e – курс валют.

$$r_e = \frac{9\,960 \text{ грн}}{249 \text{ євро}} = 40 \text{ (грн)}.$$

Отже, курс валют становить 40 грн за 1 євро.

Завдання 8.2. Вартість споживчого кошика у Франції становить 4 500 євро, а в США – 4 700 дол. США.

Розрахуйте курс американського долара щодо євро, якщо темп інфляції у Франції становить 7,5 %, а в США – 2,9 %.

Методичні рекомендації до виконання завдання 8.2

1. Розрахуймо вартість споживчого кошика, з огляду на темп інфляції в обох країнах:

$$СК_{\text{Франція}} = 1,075 \times 4\,500 = 4\,837,5 \text{ (євро)}.$$

$$СК_{\text{США}} = 1,029 \times 4\,700 = 4\,836,3 \text{ (дол. США)}.$$

2. Розрахуймо курс американського долара щодо євро:

$$П_{\text{дол. США}} = \frac{4\,836,3 \text{ дол. США}}{4\,837,5 \text{ євро}} = 0,99 \text{ дол. США / євро}.$$

Отже, курс американського долара щодо євро становить 0,99 дол. США за 1 євро.

Завдання 8.3. Відома інформація щодо ситуації на біржовому ринку (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Показники біржового ринку

Компанії	Ціна акцій, дол. США	Кількість акцій, шт.	Зміна ціни акцій, %
А	60	20	12
Б	35	90	-8
В	85	50	18

Розрахуйте індекси Доу-Джонса, S&P 500, FTSE 100.

Методичні рекомендації до виконання завдання 8.3

1. Розрахуймо індекс Доу-Джонса:

$$DJI = \frac{\sum S_p \times \Delta P}{n_c} = \frac{\sum Q}{n_c}, \quad (8.3)$$

де DJI – індекс Доу-Джонса;

S_p – ціна однієї акції;

ΔP – зміна ціни акції;

n_c – кількість досліджуваних корпорацій;

Q – сума котирувань акцій.

$$DJI = \frac{60 \times 1,2 + 35 \times 0,92 + 85 \times 1,1800}{3} = 68,17.$$

2. Розрахуймо індекс S&P 500:

$$S\&P\ 500 = \frac{P}{\sum S_p \times n_t}, \quad (8.4)$$

де P – ціна однієї акції;

S_p – ціна акцій;

n_t – кількість акцій.

$$I_{DD} = \frac{55 \times 15 + 18,6 \times 95 + 80,5 \times 45}{60 \times 20 + 35 \times 90 + 85 \times 50} = 107,15.$$

3. Розрахуймо індекс FTSE 100:

$$FTSE\ 100 = \sqrt[n]{IP_1 \times IP_2 \times \dots \times IP_n}, \quad (8.5)$$

де $IP_1, IP_2 \dots IP_n$ – зміни цін акцій.

$$I_{FT} = \sqrt[3]{1,12 \times 0,92 \times 1,18} = 1,1 \text{ або } 110 \ \%.$$

Завдання 8.4. Припустімо, що зовнішньоторговельну політику країни Б характеризують такі показники (млрд євро): експорт товарів – 64,3; імпорт товарів – 75,10; експорт послуг – 21,05; імпорт послуг – 17,01; доходи резидентів від інвестицій – 6,86; доходи нерезидентів від інвестицій – 12,01; поточні трансферти (надходження) – 9,88; поточні трансферти (надходження) – 4,11; поточні трансферти (виплати) – 1,75; прямі іноземні інвестиції з-за кордону – 3,6; прямі іноземні інвестиції за кордон – 0,75; портфельні інвестиції за кордон – 2,50; портфельні інвестиції з-за кордону – 7,8; чисті помилки та упущення – (–4,08); резервні активи – 3,5.

Розрахуйте такі показники: сальдо рахунку поточних операцій, сальдо рахунку операцій із капіталом, сальдо фінансових операцій. Спрогнозуйте, що відбудеться з курсом національної валюти країни Б (ревальвація або девальвація).

Методичні рекомендації до виконання завдання 8.4

1. Розрахуймо сальдо рахунку поточних операцій за такою формулою:

$$S_{co} = (E_g - I_g) + (E_s - I_s) + (I_r - I_{nr}) + (TR_a - TR_b), \quad (8.6)$$

де S_{co} – сальдо рахунку поточних операцій;

E_g – експорт товарів;

I_g – імпорт товарів;

E_s – експорт послуг;

I_s – імпорт послуг;

I_r – доходи резидентів від інвестицій;

I_{nr} – доходи нерезидентів від інвестицій;

TR_a – поточні трансферти (надходження);

TR_b – поточні трансферти (виплати).

$$S_{co} = (64,3 - 75,1) + (21,05 - 17,01) + (6,86 - 12,01) + (4,11 - 1,75) = -9,55 \text{ (млрд євро)}.$$

2. Розрахуємо сальдо рахунку операцій з капіталом за такою формулою:

$$S_{cp} = (FI_{dfa} - FI_{dta}) + (FI_{pfa} - FI_{pta}), \quad (8.7)$$

де S_{cp} – сальдо рахунку операцій з капіталом;

FI_{dfa} – прямі іноземні інвестиції з-за кордону;

FI_{dta} – прямі іноземні інвестиції за кордон;

FI_{pfa} – портфельні інвестиції з-за кордону;

FI_{pta} – портфельні інвестиції за кордон.

$$S_{cp} = (3,6 - 0,78) + (7,8 - 2,5) = 8,15 \text{ (млрд євро)}.$$

3. Розрахуємо сальдо фінансових операцій за такою формулою:

$$S_{fo} = NM - R_a, \quad (8.8)$$

де S_{fo} – сальдо фінансових операцій;

NM – чисті помилки та упушення в платіжному балансі;

R_a – резервні активи фінансової системи.

$$S_{fo} = (-4,08 + 3,5) = -0,58 \text{ (млрд євро)}.$$

4. Курс національної валюти країни Б буде девальвувати, оскільки й сальдо рахунку поточних операцій (–16,04 млрд євро), і сальдо фінансових операцій є від'ємними (–0,44 млрд євро).

Завдання для самостійного виконання

Завдання 8.5. У звітному році вартість певного набору продуктів у США становила 8 200 дол. США, а в Німеччині – 6 800 євро.

Визначте паритет купівельної спроможності долара до євро, якщо темп інфляції в США становить 7,5 %, а в Німеччині – 10,9 %.

Завдання 8.6. Розрахуйте курс валют щодо одна до одної, якщо до споживчого кошика входять лише три товари: А, Б і В. Ціни на товари наведено в табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Показники валютного ринку

Товари	Кількість	Ціна, дол. США	Ціна, грн
А	10	2,0	48
Б	15	1,5	35
В	25	0,5	15

Завдання 8.7. 2023 р. обмінний курс гривні до євро становив 27,8 грн/євро. 2024 р. загальний рівень цін у Франції підвищився на 6,4 %, а загальний рівень цін в Україні – на 20,8 %.

Розрахуйте номінальний курс гривні до євро 2024 р.

Завдання 8.8. Комерційний банк "Київська Русь" заборгував за кредитом американському банку 1 450 млн дол. США.

Визначте виграє або програє банк-боржник, якщо курс гривні до долара знизиться із 42,5 дол. США до 37,8 дол. США?

Завдання 8.9. В Україні встановлено такі курси гривні: 100 фунтів стерлінгів (USD) = 4 626 грн (UAH); 100 євро (EUR) = 4 100 грн. У Бразилії курс обміну валюти (реалу) становить: 100 фунтів стерлінгів (USD) = 502 BRL; 100 євро (EUR) = 554 BRL.

Використовуючи непряме котирування національних валют України та Бразилії, розрахуйте крос-курс британського фунта стерлінгів в євро в цих країнах.

Визначте, у якій з цих країн купівельна спроможність британського фунта стерлінгів є вищою та у яку іноземну валюту (британський фунт стерлінгів або євро) слід перевести 100 000 грн у випадку туристичної подорожі до Бразилії?

Завдання 8.10. Проаналізуйте вплив на національну валюту (девальвацію або ревальвацію) країни А таких подій: а) значного підвищення попиту на закордонні туристичні подорожі на Різдвяні свята; б) упровадження податкових пільг для підприємців у віці до 26 років; в) спрощення системи кредитування на первинному ринку житла, причому розрахунки можливі тільки в національній валюті; г) для абітурієнтів спрощення правил вступу до закордонних закладів вищої освіти для абітурієнтів з країни А.

Тема 9. Глобалізація та формування інформаційно-мережевої економіки

Завдання 9.1. Припустімо, що дохід нульового періоду в країні А становить 500 млрд євро, максимально можливий темп зростання інвестицій – 20 %, гранична норма заощаджень – 5 %, а темп приросту капітальних інвестицій дорівнює 0,1.

Використовуючи модель економічного зростання з двома дефіцитами, розрахуйте обсяг іноземної допомоги на момент завершення першої стадії модернізації й потенційних внутрішніх капітальних інвестицій за цей період.

У чому, на вашу думку, полягає діалектика моделі із двома дефіцитами?

Методичні рекомендації до виконання завдання 9.1

1. Для розрахунку обсягу іноземної допомоги на момент завершення першої стадії модернізації та величину капітальних інвестицій за певний період потрібно скористатися моделлю економічного зростання з двома дефіцитами, яка у формалізованому вигляді має такий вигляд:

$$F_t = F_0 + (\beta \times k - \alpha') (Y_t - Y_0), \quad (9.1)$$

де F_t – необхідний обсяг фінансової допомоги в періоді t ;

F_0 – фактичний обсяг фінансової допомоги;

β – максимально можливий темп приросту інвестицій;

k – темп приросту капітальних інвестицій (або прирістний капітальний коефіцієнт);

Y_t, Y_0 – доходи країни у відповідний період часу;

α' – гранична норма заощаджень (або гранична схильність до заощаджень), що розраховують у такий спосіб:

$$\alpha' = \Delta S / \Delta Y, \quad (9.2)$$

де ΔS – приріст потенційних внутрішніх капітальних інвестицій;

ΔY – приріст потенційного ВВП.

Відповідно до основних положень моделі із двома дефіцитами, перша стадія модернізації країн, що розвиваються, завершиться, коли темп приросту інвестицій урівноважиться з темпом приросту ВВП ($Y_t - Y_0$ буде становити 0,1). Тому, підставивши дані задачі в це рівняння, маємо:

$$F_t = (0,2 \times 0,1 - 0,05) \times (-500) = 15 \text{ (млн євро)}.$$

Отже, обсяг іноземної допомоги на момент завершення першої стадії модернізації буде дорівнювати 15 млн євро.

2. Розрахуймо величини капітальних інвестицій за цей період за формулою:

$$\alpha' = \Delta S / \Delta Y. \quad (9.3)$$

Звідки $\Delta S = \alpha' \times \Delta Y = 0,05 \times 500 = 25$ млн євро.

Відповідно, величина капітальних інвестицій за цей період буде становити 25 млн євро.

Діалектика моделі із двома дефіцитами полягає в тому, що, розв'язуючи проблему нестачі заощаджень, країна водночас позбавляється й торговельного дефіциту, а, розв'язуючи проблему нестачі торговельного дефіциту, – вона позбавляється і проблеми нестачі заощаджень. Однак вивчення досвіду країн, що використовували цю модель у 60 – 80-ті рр. ХХ ст., указує на те, що ті країни, як спрямовували зовнішні заощадження на розвиток перспективних галузей економіки (Гонконг, Сінгапур, Таїланд та ін.), водночас змогли розв'язати і проблему нестачі заощаджень у цих країнах. Натомість країни, що використовували запозичені кошти не на розвиток, а на поточне споживання (Бангладеш, Парагвай, Уругвай, Нікарагуа та ін.), зрештою, перетворилися на країн-боржників, тим самим додавши до проблеми нестачі заощаджень і проблему серйозного торговельного дефіциту.

Завдання 9.2. У країні А внутрішній попит на молоко подано у вигляді функції: $Q_D = 300 - 4P$, а пропозицію – у вигляді функції: $Q_S = 6P - 100$, де P – ціна одного літра молока, грош. од.

Розрахуйте обсяг експорту молока, якщо ціна 1 л молока на світовому ринку дорівнює 44 грош. од.

Методичні рекомендації до виконання завдання 9.2

1. Розрахуймо рівноважну ціну та рівноважний обсяг молока на внутрішньому ринку:

$$Q_D = Q_S;$$

$$300 - 4P = 6P - 100;$$

$$P = 40 \text{ грош. од.}$$

$$\text{Звідси } Q_D = 300 - 4P = 300 - 4 \times 40 = 140 \text{ (млн л).}$$

$$Q_S = 6P - 100 = 6 \times 40 - 100 = 140 \text{ (млн л).}$$

Отже, рівноважна ціна молока становить 40 грош. од. / л, а рівноважна кількість молока – 140 млн л.

2. Розрахуймо обсяг експорту, якщо ціна 1 л молока на світовому ринку дорівнює 44 грош. од.:

$$Q_D = 300 - 4P = 300 - 4 \times 44 = 124 \text{ (млн л).}$$

$$Q_S = 6P - 100 = 6 \times 44 - 100 = 164 \text{ (млн л).}$$

Отже, обсяг пропозиції (виробництва) перевищує обсяг попиту ($Q_S > Q_D$) на 40 млн л, тому країна А зможе експортувати цю різницю на світовий ринок.

Завдання 9.3. У країні Б внутрішній попит на бензинові генератори подано у вигляді функції: $Q_D = 8 - P$, а пропозицію – у вигляді функції: $Q_S = P - 1$, де P – ціна одного бензинового генератора, тис. євро. Іноземні виробники можуть поставити до країни Б необмежену кількість бензинових генераторів за світовою ціною на рівні 3 тис. євро.

Розрахуйте: а) внутрішню рівноважну ціну та рівноважний обсяг бензинових генераторів в умовах закритої економіки; б) обсяг внутрішнього споживання та внутрішнього виробництва бензинових генераторів в умовах відкритої економіки; в) величину субсидії, яку уряд країни Б має надати національним виробникам, щоб зменшити імпорт бензинових генераторів.

Методичні рекомендації до виконання завдання 9.3

1. Розрахуймо внутрішню рівноважну ціну та рівноважний обсяг бензинових генераторів в умовах закритої економіки:

$$Q_D = Q_S;$$

$$8 - P = P - 1;$$

$$P = 4,5 \text{ (тис. євро).}$$

Звідси $Q_D = 8 - P = 8 - 4,5 \text{ євро} = 3,5 \text{ (тис. од.)}$.

$Q_S = P - 1 = 4,5 \text{ євро} - 1 = 3,5 \text{ (тис. од.)}$.

Отже, рівноважна ціна бензинових генераторів становить 4,5 євро, а рівноважна кількість бензинових генераторів – 3,5 тис. од.

2. Розрахуймо обсяг внутрішнього споживання та внутрішнього виробництва бензинових генераторів в умовах відкритої економіки:

$Q_D = 8 - P = 8 - 3 \text{ євро} = 5 \text{ (тис. од.)}$ (обсяг попиту або споживання);

$Q_S = P - 1 = 3 - 1 = 2 \text{ (тис. од.)}$ (обсяг пропозиції або виробництва).

Отже, обсяг споживання бензинових генераторів перевищує обсяг виробництва ($Q_D > Q_S$) на 3 тис. од., цю різницю покривають імпортом, який буде становити 3 тис. од.

3. Розрахуймо величину субсидії, яку уряд країни Бета має надати національним виробникам, щоб зменшити імпорт бензинових генераторів:

$$Q_S = P - 1 = (P_w + S_{ub}) - 1, \quad (9.4)$$

де S_{ub} – величина субсидії.

$Q_D = Q_S$;

$8 - 2 = 2 + S_{ub} - 1$;

$S_{ub} = 5 \text{ тис. євро}$ (величина субсидії на один бензиновий генератор).

4. Розрахуємо загальну суму субсидії уряду країни Б:

$S_{ub} = 5 \text{ тис. євро} \times 3 \text{ тис. бензинових генераторів} = 15 \text{ (млн євро)}$.

Завдання для самостійного виконання

Завдання 9.4. Подано таблицю (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Вихідні дані

Торговельні можливості	Країна А		Країна Б	
	Пшениця, т	Помідори, т	Картопля, т	Морква, т
1	2	3	4	5
А	200	0	225	0
В	175	75	200	75

1	2	3	4	5
C	130	125	175	120
D	70	150	130	150
E	0	160	0	165

Побудуйте криву торговельних можливостей для обох країн.

Визначте, на виробництві якого товару слід спеціалізуватися кожній країні.

Завдання 9.5. 2023 р. приватне підприємство "Лія" уклало експортну угоду з німецькою корпорацією на суму 760 тис. євро (курс євро – 38,5 грн/євро).

Розрахуйте суму валютної економії (або збитків), якщо 2024 р. курс гривні знизився до 46,4 грн/євро.

Завдання 9.6. Китайська фірма постачає деталі для виробництва холодильників польській компанії.

Розрахуйте обсяг збитків, яких зазнають китайські експортери, унаслідок зниження курсу євро із 7,2 до 7,0 юанів за 1 євро, якщо сума невиконаних ними контрактів перед партнерами становить 800 млн злотих.

Завдання 9.7. Внутрішній попит на товар X подано у вигляді функції: $Q_D = 100 - 2P$, а пропозицію – у вигляді функції: $Q_S = -50 + 3P$.

Розрахуйте: а) обсяг імпорту товару X за умови відсутності ввізного мита та встановлення світової ціни на цей товар на рівні 25 дол. США; б) зміну обсягу пропозиції національних виробників та обсяг імпорту, якщо буде встановлено ввізне мито на рівні 7,5 дол. США / одиницю товару X; в) зміну обсягу пропозиції національних виробників та обсяг імпорту, якщо буде встановлено митну квоту в обсязі 30 одиниць товару X.

Завдання 9.8. Використовуючи статистичні дані інтернету щодо глобального рейтингу країн за індексом глобалізації [12], оцініть за критеріями глобалізації (економічна глобалізація, соціальна глобалізація, політична глобалізація) за 100-бальною шкалою рівень розвитку глобалізаційних процесів у будь-якій країні світу.

Результати подайте у вигляді пелюсткової діаграми.

Зробіть відповідні висновки.

Тема 10. Глобальні проблеми сучасності

Завдання 10.1. Подано табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Вихідні дані

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Номінальний ВВП, млрд євро	450	455	480
Індекс цін, %	109,5	118,6	113,4
Чисельність населення, млн осіб	72,6	75,2	76,1

Розрахуйте: а) темп зростання реального ВВП у 2021 – 2023 рр.;
б) темп приросту реального ВВП на душу населення у 2021 – 2023 рр.

Методичні рекомендації до виконання завдання 10.1

1. Розрахуймо обсяг реального ВВП у 2021 – 2023 рр.:

$$Y_r = \frac{Y_n}{D} \times 100, \quad (10.1)$$

де Y_r – реальний ВВП;

Y_n – номінальний ВВП;

D – дефлятор ВВП.

$$Y_r(2021) = \frac{450}{109,5} \times 100 = 410,96 \text{ (млрд євро)}.$$

$$Y_r(2022) = \frac{455}{118,6} \times 100 = 383,64 \text{ (млрд євро)}.$$

$$Y_r(2023) = \frac{480}{113,4} \times 100 = 423,28 \text{ (млрд євро)}.$$

2. Розрахуймо темп зростання реального ВВП:

$$T = \frac{ВВП_{p(1)}}{ВВП_{p(0)}} \times 100, \quad (10.2)$$

де T – темп приросту реального ВВП.

$$T(2022) = \frac{383}{410} \times 100 = 9,34 \%$$

$$T(2023) = \frac{423,28}{383,64} \times 100 = 11,03 \%$$

3. Розрахуймо реального ВВП на душу населення у 2021 – 2023 рр.:

$$GDP_{\text{percapita}} = \frac{GDP_R}{L}, \quad (10.3)$$

де $GDP_{\text{percapita}}$ – обсяг реального ВВП на душу населення;
 L – чисельність населення.

$$GDP_{\text{percapita}(2021)} = \frac{410,96 \text{ млрд євро}}{72,6 \text{ млн осіб}} = 5\,647,38 \text{ євро.}$$

$$GDP_{\text{percapita}(2022)} = \frac{383,64 \text{ млрд євро}}{75,2 \text{ млн осіб}} = 5\,101,59 \text{ євро.}$$

$$GDP_{\text{percapita}(2023)} = \frac{423,28 \text{ млрд євро}}{76,1 \text{ млн осіб}} = 5\,562,16 \text{ євро.}$$

4. Розрахуймо темп приросту реального ВВП на душу населення у 2021 – 2023 рр.:

$$T_{\text{пр}} = \frac{GDP_{\text{percapita}(1)} - GDP_{\text{percapita}(0)}}{GDP_{\text{percapita}(0)}} \times 100, \quad (10.4)$$

де $T_{\text{пр}}$ – темп приросту реального ВВП на душу населення.

$$T_{\text{пр}(2022)} = \frac{5\,101,59 - 5\,647,38}{5\,647,38} \times 100 = -9,66 \%$$

$$T_{\text{пр}(2023)} = \frac{5\,562,16 - 5\,101,59}{5\,101,59} \times 100 = 9,03 \%$$

Завдання 10.2. Подано таблицю (табл. 10.2).

Таблица 10.2

Тенденції макроекономічної нестабільності в Україні

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Рівень безробіття, %	9,7	9,9	9,1	8,6	9,9	10,3	28,3
Рівень інфляції, %	12,4	13,7	9,8	4,1	5,0	10,0	22,6

Розрахуйте індекс злиденності в Україні у 2018 – 2024 рр.
Побудуйте криву злиденності та криву Філліпса в Україні.

Методичні рекомендації до виконання завдання 10.2

1. Розрахуймо індекс злиденності за такою формулою:

$$PI = i + u, \quad (10.5)$$

де PI – індекс злиденності

i – рівень інфляції;

u – рівень безробіття.

Визначені результати внесено до табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Динаміка індексу злиденності в Україні

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Рівень безробіття, %	9,7	9,9	9,1	8,6	9,9	10,3	28,3
Рівень інфляції, %	12,4	13,7	9,8	4,1	5,0	10,0	22,6
Індекс злиденності, %	22,1	23,6	18,9	12,7	14,9	20,3	50,9

2. Побудуймо криву злиденності в Україні (рис. 10.1).

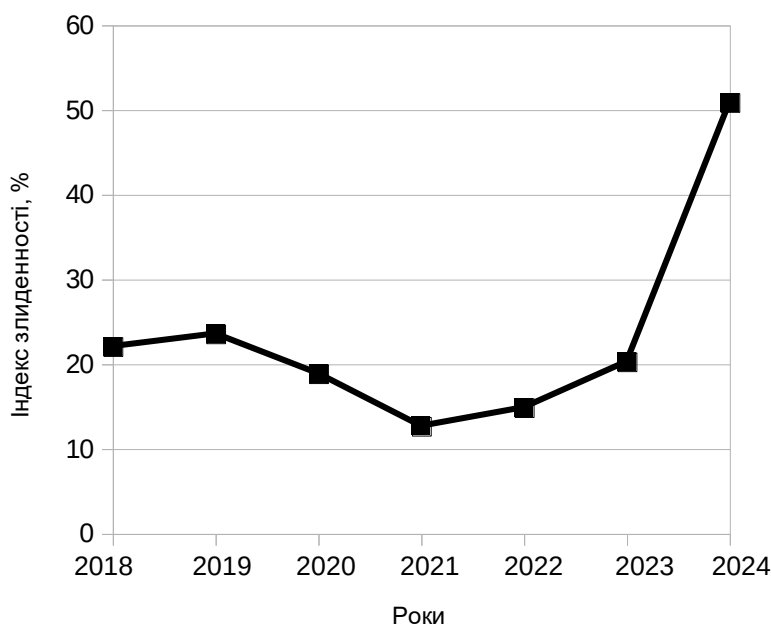

Рис. 10.1. Крива злиденності в Україні

3. Побудуймо криву Філлїпса в Україні (рис. 10.2).

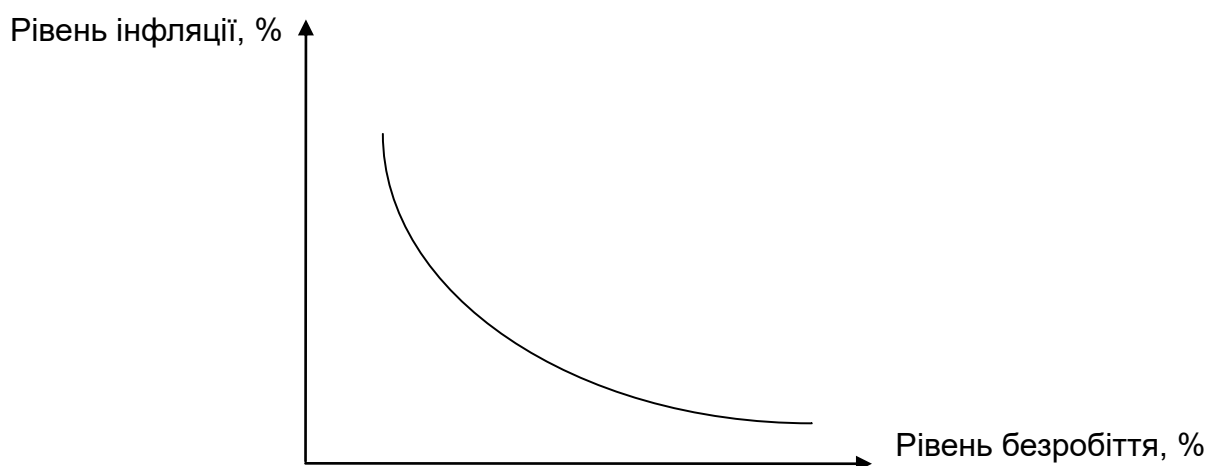

Рис. 10.2. Крива Філлїпса в Україні

Завдання для самостійного виконання

Завдання 10.3. За даними табл. 10.4.

Таблиця 10.4

Вихідні дані

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Номінальний ВВП, млрд євро	900	800	600
Індекс цін, %	108,6	115,9	103,7
Чисельність населення, млн осіб	75,5	65,4	56,1

Розрахуйте: а) темп зростання реального ВВП у 2022 – 2024 рр.;

б) темп приросту реального ВВП на душу населення у 2022 – 2024 рр.

Завдання 10.4. Проведіть PEST-аналіз ринку праці в Україні, визначивши вплив таких факторів: політичних (P), економічних (E), соціальних (S) та технологічних (T).

Відповідь подайте вигляді табл. 10.5.

Таблиця 10.5

PEST-аналіз ринку праці в Україні

PEST-аналіз			
Р (політичні)	Е (економічні)	С (соціальні)	Т (технологічні)
• • •	• • •	• • •	• • • ...

Завдання 10.5. На основі даних з інтернету проаналізувати динаміку інфляції та безробіття у будь-якій країні світу за період 2012 – 2024 рр.

Розрахуйте індекс злиденності у цій країні.

Побудуйте криву злиденності та криву Філіпса для цієї країни.

Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія : навч. посіб. / В. Д. Базилевич. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Київ : Знання, 2019. – 702 с.
2. Економікс : навч. посіб. / В. А. Вергун, О. І. Ступницький, О. А. Приятельчук, Я. М. Гуменюк. – Київ : Вадекс, 2023. – 422 с.
3. Економічна теорія [Електронний ресурс] : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / М. А. Мащенко, М. С. Бріль, О. М. Кліменко та ін. ; за заг. ред. М. А. Мащенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 266 с.
4. Економічна теорія : підручник / за заг. ред. В. П. Яковчук. – Київ : Ліра-К, 2020. – 450 с.
5. Економічна теорія: Практикум : навч. посіб. / А. В. Базиліук, Ж. В. Дерій, В. В. Концева, І. О. Хломенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 312 с.

6. Мікроекономіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Клименко, А. В. Литвиненко, Т. С. Черкашина та ін. ; за заг. ред. Т. С. Черкашиної. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. – 214 с.

Додаткова

7. Панчишин С. М. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник. У 2 кн. Вступ до аналітичної економіки. Макроекономіка / С. М. Панчишин, П. І. Островерх. – Львів : Апріорі, 2020. – 648 с.

8. Чепінога В. Г. Економічна теорія : підручник / В. Г. Чепінога. – Київ : Юрінком Інтер, 2019. – 656 с.

9. Fundamentals of Economics : textbook / M. Mashchenko, L. Ukrainka, N. Stepaneko et al. – Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2021. – 240 p.

10. Mankiw N. G. Principles of Economics (MindTap Course List) / N. G Mankiw. – London : Springer, 2019. – 702 p.

11. Political Economy [Electronic resource] : guidelines for self-study of Bachelor's (first) degree students of all specialities / compiled by T. Cherkashyna. – Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2019. – 58 p.

Інформаційні ресурси

12. Глобальний рейтинг країн за індексом глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nonews.co/directory/lists/countries/globalization-index>.

13. Індекс людського розвитку (ІЛР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/ukrayina-zalyshayetsyakrayinoyu-z-vysokym-indeksom-lyudskoho-rozvytku-zvit-undp#:~:text=Розвитку>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Основні питання сучасної економічної теорії.....	4
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.....	4
Тема 2. Суспільний економічний розвиток та його закони	7
Тема 3. Економічна теорія капіталу	16
Тема 4. Економічна теорія праці	20
Тема 5. Екосоціогуманітарна економічна теорія	25
Змістовий модуль 2. Міжнародна економічна теорія	28
Тема 6. Політико-економічний аналіз міжнародної торгівлі	28
Тема 7. Економічне моделювання міжнародної взаємодії: міжнародна економіка та міжнародна економічна політика.....	33
Тема 8. Світові фінанси. Фінансова глобалізація	39
Тема 9. Глобалізація та формування інформаційно-мережевої економіки	45
Тема 10. Глобальні проблеми сучасності	50
Рекомендована література.....	54
Основна	54
Додаткова	55
Інформаційні ресурси	55

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
освітньої програми "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Черкашина** Тетяна Сергіївна

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2025 р. Поз. № 36 ЕВ. Обсяг 57 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*